

(G)astronomia cinematogràfica

Carles Sampol

Hi ha ocasions en què un simple i detall serveix com a perfecta síntesi per explicar les coses més complexes. En dues seqüències determinades d'*Un toque de canela* ('Politiki kouzina', 2004), de Tassos Boulmetis, que es desenvolupen en una estació podem observar com a la primera se'ns indica que el tren realitza el trajecte Istanbul-Atenes, mentre que en la segona podem observar com el mateix tren, ara realitzant el trajecte a la inversa, va d'Atenes a Constantinoble. Curiosa variant toponímica que de rampallada pot passar desapercibuda i que tots aquells que desconeguin la rivalitat històrica existent entre grecs i turcs no comprendran, però un detall, aquest, sens dubte d'allò més significatiu i pertinent pel que fa a la temàtica que tracta la pel·lícula i d'allò més revelador ja que, traslladada la disjuntiva, a nivells estètics, les dues imatges resumeixen a la perfecció quines són les intencions de la pel·lícula en aquest sentit.*

A partir de la pròpia experiència autobiogràfica del director, nascut a Istanbul però de pares grecs que va veure com la seva família era deportada cap a Atenes i que, tres dècades després, va tornar a la ciutat del Bòsfor, *Un toque de canela* explica precisament el periple viscut per tantes famílies gregues instal·lades a Turquia i que varen haver de tornar cap al seu país on, tal i com es diu a la pel·lícula, semblava que tampoc els volguessin per no considerar-los grecs. A l'entorn d'aquest periple i les conseqüències que representa no només a nivell polític, sinó també cultural, gastronòmic i fins i tot sentimental, s'organitza una pel·lícula que té com a protagonista un expert (g)astrònom que a través de diversos *flashbacks*, i mentre espera la sempre ajornada tornada del seu padrí a casa, recorda aquells esdeveniments. Pel·lícula prenyada de nostàlgia i humanitat —encara que per moments, i el símil aquí és obvi, massa edulcorada—, contràriament però a allò que podria semblar, tractant-se d'una pel·lícula en què la presència dels esdeveniments històrics és aclaparadora i són tan determinants per a la trama, l'opció elegida pel seu director no obeeix a criteris realistes.

I aquí és on precisament apareix la disjuntiva al principi assenyalada, en el sentit que *Un toque de canela* és una pel·lícula de caire històric però les seves imatges no busquen de cap de les maneres una reconstrucció de caire realista, sinó que aposten per l'onirisme i, en algun moment puntual, pel surrealisme. De la mateixa manera, malgrat la pel·lícula conté esdeveniments certament dramàtics sobre aquesta mena d'apàtrides forçats, el to d'aquesta barreja d'elements malencònics amb altres de còmics, fins al punt d'atrevir-se amb l'humor més absurd. El problema és que tots aquests ingredients acaben sent excessius i si bé al llarg de la projecció l'espectador es troba envoltat d'una atmosfera agradable, desimbolta on irromp la comicitat o la màgia, el conjunt

sembla massa carregat d'espècies. Les referències poden ser nombroses, però evidentment és innegable que Federico Fellini n'és la més òbvia, per l'intent que fa la pel·lícula de dissoldre les fronteres entre allò realista i allò imaginari. Emir Kusturica o Jean-Pierre Jeunet, ambdós deixebles del mestre italià, també poden servir, si bé Tassos Boulmetis no evidencia la capacitat metafòrica, però tampoc la grandiloqüència estètica ni el to grotesc, del serbi, ni tampoc el poder visual, però tampoc la visió hipertrofiada, del francès. Almenys no s'arriba a l'apocament d'un Giuseppe Tornatore.

Inevitablement irregular, però sens dubte feta amb un seguit de bones intencions, *Un toque de canela* es digereix amb gust agredolç, encara que és força embafadora la part final, espècie de minimeleodrama que afegeix un element més a un menú amb massa assaonament. Al cap i a la fi, la pel·lícula acaba funcionant a través de la senzillesa i el to afaible amb el qual es descriuen els personatges o quan s'allibera definitivament i s'arrisca en favor de la imaginació. Així les coses, funciona com una crònica d'una infància determinada per les circumstàncies històriques on se'ns parla d'amors impossibles, de famílies solidàries però separades, dels lligams entre l'astronomia i la gastronomia, de com una i l'altra ens expliquen el món i la vida. I un es pot conformar amb pel·lícules com aquestes que extreuen la nostra complicitat i el nostre sentit crític més benèvol. ■

NOTA

(*) Constantinoble rep el seu nom de l'emperador Constantí, que la va convertir en capital de l'Imperi romà d'Orient l'any 330 dC. Els grecs la segueixen anomenant així. Quan Constantinoble a l'any 1453 va caure en mans dels turcs, la van anomenar Istanbul. No va ser fins al 1922, però, que el govern turc de Mustafa Kemal la va rebatejar amb l'actual denominació oficial, Istanbul.

